

Veilige Gemeente

voor de PKN-gemeenten Groesbeek, Heumen en Nijmegen

Inleiding

Dit beleidsplan over Veilige Gemeente is vrucht van een gezamenlijke werkgroep namens de drie PKN-gemeenten van Groesbeek, Heumen en Nijmegen. Daaraan namen deel: Vera van Middelkoop (Heumen), Marije Klijsma, Theo van Driel, Gerbrand Hoek (allen Nijmegen) en Paul Simons (Groesbeek). In de voorbereiding van dit document hebben de deelnemers het onderwerp naar de verschillende kerkenraden teruggekoppeld.

Veiligheid maatschappelijk thema

Maatschappelijk is er veel te doen rond grensoverschrijdend gedrag op tal van gebieden. Met de #metoo-affaire werd de deksel van de beerput gehaald rond seksuele intimidatie en seksueel misbruik in de film- en televisiewereld. Ook het bedrijfsleven, de omroepen en de (top)sport komen regelmatig in het nieuws met dit soort misstanden en onveiligheid. In de voetbalstadions zijn het de spreekkoren en de oerwoudgeluiden die een discriminerende werking hebben. Zo kunnen we nog even doorgaan. Grensoverschrijdend gedrag neemt vele vormen aan, ook minder zichtbare zoals intimidatie/bedreiging, minachtend gedrag. Hoe is het in de kerk gesteld? Is de kerk een veilige gemeente waar mensen elkaar met respect benaderen en elkaars grenzen in acht nemen? We moeten een veilige gemeente zijn, maar de geschiedenis van seksueel misbruik binnen de kerk¹ heeft laten zien dat we met alleen maar mooie idealen niet voorkomen dat er dingen misgaan tussen mensen. Het kerkelijk werk is in dat opzicht kwetsbaar. Ontmoeting en persoonlijk contact zijn belangrijk, één op één, in groepen. Er is veel samenwerking, we delen wat ons op het hart ligt, we ondersteunen elkaar. Veiligheid is daarbij essentieel. Maar ondanks onze idealen gebeurt het soms dat grenzen worden overschreden: een grappig bedoelde opmerking die in wezen seksistisch is en iemand kwetst, een aanraking of intimiteit die ongewenst is, een huisbezoek dat ongemakkelijk voelt, of mogelijk zelfs agressief of intimiderend gedrag. Machtsverhoudingen spelen daarin vaak een rol en verhinderen dat slachtoffers de ander daar meteen op aan kunnen spreken.

In de kerk is aandacht nodig voor vormen van onveilig gedrag zoals:

- Discriminatie en racisme
- Seksisme
- Overschrijvend seksueel gedrag
- Minachtend gedrag
- Agressie en intimidatie
- Profiteren van machtsverhoudingen

Bewustwording

Hoe werken we aan een veilige gemeente en hoe gaan we om als er wel grensoverschrijdend gedrag is? Het beleid dat op het punt nodig is, is vooral gericht op bewustwording, preventie en het bieden van protocollen om hulp te bieden en met incidenten om te gaan.

Preventie van ongewenst gedrag kan alleen als de gemeente zich bewust is van de vraag wat we onder ongewenst gedrag verstaan. Dat betekent gesprek, uitwisseling van beelden en ervaringen. We zijn anders te snel geneigd te denken dat in onze gemeente niets aan de hand is. We vinden het van wezenlijk belang dat de kerkenraad in gesprek gaat met elkaar en met de gemeente. Neem in

---

¹ Actueel jaarlijks 5-10 meldingen bij meldpunt seksueel misbruik PKN die leiden tot procedures

groepen, bijeenkomsten en vergaderingen geregeld ruimte en tijd om te vragen hoe het met ieder gaat. Vraag aan mensen individueel of ze zich veilig en op hun gemak voelen. Dat kan op elk moment, maar we denken aan in ieder geval twee momenten per jaar. Een gemeente-avond bijvoorbeeld, maar ook een moment met de vrijwilligers die midden in het werk staan: jeugdambtsdragers, ouderlingen, contactpersonen en kerkrentmeesters. Een opzet voor zulke gesprekken is door de PKN ontwikkeld en kan zo worden toegepast.

Plan van aanpak: preventie

Veiligheid en respectvolle omgang, met inachtneming van elkaars grenzen. Dat moet voor elke kerkgemeenschap uitgangspunt zijn. Hoe kunnen we daarvoor zorgen? Preventief beleid kan op de volgende manieren gerealiseerd worden:

- *Gedragscode/VOG*
Gemeentelieden die deelnemen aan groepswork en activiteiten van de kerk moeten erop kunnen vertrouwen dat zij die deze activiteiten (bege)leiden, geschikt zijn om dit werk op een veilige en respectvolle manier te doen. Een bijzondere rol is weggelegd voor de professionals en vrijwilligers in de gemeente die contact hebben met kinderen en jongeren. Zij dienen rekening te houden met wat wenselijk en toelaatbaar is en dienen zich bewust te zijn van de kaders waarbinnen dit werk plaatsvindt. Een zorgvuldige selectie, het ondertekenen van een gedragscode en het aanvragen van een Verklaring omtrent Gedrag zijn instrumenten die de kerkenraad hanteert om preventief veiligheid te kunnen waarborgen. Met die instrumenten laat een kerkenraad aan de gemeente zien dat zij net als andere organisaties in de samenleving veiligheid serieus neemt. Dit sluit aan bij het besluit van de synode dat iedereen die in de kerk een functie heeft een VOG moet kunnen laten zien.
- *Uitspreken gewenste omgang hele gemeente*
Het uitspreken wat de gewenste omgang in de kerk is, is niet alleen van belang voor wie zo'n gedragscode ondertekent of een VOG moet aanvragen. Het benoemen hoe we respectvol met elkaar omgaan, gaat ons allemaal aan en is een zaak van de gehele gemeente. Daarmee legt de gemeente een goede basis om grensoverschrijdend gedrag te voorkomen.

Plan van aanpak: wat als toch?

Preventief beleid betekent ook: voorbereid zijn op het moment dat er wél incidenten van grensoverschrijdend gedrag plaatsvinden. De kerkenraad bereidt zich daarbij op verschillende manieren voor.

- *Protocol*
Als er wel iets gebeurt, is het fijn als je snel en gemakkelijk kunt weten waar je met je ervaring heen kunt. Vertrouwenspersonen (zie hieronder) spelen daarbij een belangrijke rol. Zij moeten zichtbaar zijn, zodat mensen gemakkelijk contact met hen kunnen opnemen. De kerkenraad draagt er zorg voor dat hun contactgegevens via kerkblad en website goed te vinden zijn. In een protocol (zie bijlage) wordt georganiseerd hoe incidenten bij de vertrouwenspersonen gemeld kunnen worden. Maar ook intern bij een moderamen of kerkenraad, zodat mensen door middel van een interventie op hun grensoverschrijdend gedrag worden aangesproken. De interventie moet dan passen bij de omvang en de ernst van het gedrag en ruimte geven om excuses te maken en het gedrag recht te zetten.
- *Aanstelling vertrouwenspersonen*
Waar kan iemand met zijn of haar ervaring terecht? Er zijn verschillende soorten plekken.

Moderamen, kerkenraad of pastor moeten zulke plekken zijn waar je je verhaal moet kunnen doen. Maar soms kan dat niet en is het nodig om je verhaal te doen aan een onafhankelijk en neutrale persoon. Daarom worden voor de samenwerkende gemeenten twee vertrouwenspersonen aangesteld: een man en een vrouw. Dit zijn mensen die een onafhankelijke positie in de gemeente innemen en ervaring in het begeleiden van mensen hebben. Leden van de drie kerkelijke gemeenten kunnen bij hen terecht te praten over ervaringen van grensoverschrijdend gedrag. Vertrouwenspersonen hebben affiniteit met de thematiek, zijn hiervoor toegerust en ondersteunen deze mensen bij de primaire verwerking ervan en denken mee over eventuele aangifte of klachtenprocedure. Daarnaast kunnen vertrouwenspersonen het onderwerp veiligheid een of meer keren per jaar met de kerkenraad bespreken en (on)gevraagd advies geven.

Plan van aanpak: communicatie

- *Informatievoorziening*

Het onderwerp veiligheid moet in de informatiekanaalen van de kerk snel toegankelijk zijn, zodat gemeenteleden, bijvoorbeeld met een druk op de knop op de website, weten waar zij met hun ervaringen terecht kunnen en hoe zij contact kunnen zoeken met vertrouwenspersonen. In elke uitgave van het kerkblad moet gemakkelijk praktische informatie daarover te vinden zijn. In kerk en/of nevenruimtes komt een poster te hangen over de vertrouwenspersonen hoe je ze kunt benaderen.

Daarnaast schenkt de kerkenraad in een viering of bijeenkomst aandacht aan het thema 'veilige gemeente'. Bijvoorbeeld met voorbeden en door te laten zien of te vertellen hoe wij ons respectvolle omgang met elkaar en met elkaars grenzen voorstellen.

Beslispunten kerkenraad:

1. Ondertekenen gedragscode predikant(en) en kerkelijk werker(s)
2. VOG voor pastorale vrijwilligers en hen die groepswork doen.
3. Overnemen protocol
4. Vertrouwenspersonen
5. Gemeente-avond in samenwerking Heumen/Groesbeek/Nijmegen+Landwijk
6. Regelen informatievoorziening kerkblad en website

Bijlagen:

- Voorbeeld gedragscode
- Protocol voor omgang met signalen en meldingen
- Voorbeeld van informatie op website of in kerkblad

Gedragscode Protestantse Gemeente Nijmegen/Landwijk, Protestantse Gemeente Heumen, en Protestantse Gemeente Groesbeek

Onze kerkelijke gemeenten laten zich inspireren door het christelijke geloof. Wij willen dat tot uiting laten komen in hoe we met elkaar omgaan; elkaar goed behandelen. We vragen ieder die een vanuit onze kerkgemeenten een taak heeft om met de gedragscode die hiervoor is opgesteld, akkoord te gaan, deze te ondertekenen en het na te volgen. Ook voor gemeenteleden zonder bijzondere functie kunnen de gedragsregels een handvat bieden voor de onderlinge omgang. Voor medewerkers in het jeugdwerk worden - met enkele aanpassingen – de gedragscode en gedragsregels van JOP (Jong Protestant van de Protestantse Kerk Nederland) gebruikt.

Er zijn twee onafhankelijke vertrouwenspersonen, die door ieder gemeentelid benaderd kunnen worden voor overleg over of het melden van situaties die strijdig zijn met de gedragscode.

1. Ik accepteer en respecteer de ander zoals hij/zij is en discrimineer niet. Iedereen telt mee binnen de kerkelijke gemeente.
2. Ik houd rekening met de fysieke en emotionele grenzen die de ander aangeeft.
3. Ik val de ander niet lastig.
4. Ik berokken de ander geen schade.
5. Ik ga zorgvuldig om met mijn machtspositie, met respect voor de ander.
6. Ik ben respectvol in mij spreken over anderen en maak geen gemene grappen of opmerkingen.
7. Ik heb aandacht voor wie op mijn pad komt. Ik negeer iemand niet.
8. Ik neem actief afstand van pesten, uitlachen of roddelen.
9. Ik waarborg de veiligheid en gebruik geen geweld of bedreiging.
10. Ik bewaar een gepaste fysieke afstand. Ik kom niet ongewenst te dichtbij en raak de ander niet tegen zijn of haar wil aan.
11. Ik geef de ander geen ongewenst seksueel getinte aandacht.
12. Ik ben zorgvuldig in het zoeken naar passende en helpende vragen en opmerkingen over iemands persoonlijk leven of uiterlijk.
13. Ik doe geen mededelingen over zaken die mij vertrouwelijk ter kennis zijn gekomen aan derden. Ik moet de geheimhouding alleen doorbreken als er gevaar of schade kan worden voorkomen, mits ik er alles aan heb gedaan om toestemming van de betrokkene te krijgen om de geheimhouding te doorbreken.
14. Ik maak bewust gebruik van internet, e-mail en andere communicatiemiddelen. In het gebruik hiervan zorg ik ervoor dat de privacy van anderen wordt gewaarborgd.

Veilige omgeving

De kerk moet een veilige omgeving zijn. Ieder moet zich er veilig kunnen voelen. Dat betekent dat je respect geeft en ontvangt, dat je je thuis mag voelen, welkom bent tot je recht komt.

Respect

Toon respect voor elkaar, binnen en buiten onze kerken. Benader elkaar zodanig dat niemands geestelijke en lichamelijke integriteit wordt aangetast. Dat geldt zeker als het kwetsbare personen betreft, bijvoorbeeld minderjarigen of mensen in een afhankelijke

positie, zoals in sommige pastorale of diaconale contacten. Wanneer er naast een relatie in kerkelijk verband ook sprake is van een persoonlijke relatie (familie, vriendschap), moet het duidelijk zijn wanneer een medewerker in een bepaalde functie namens de kerk optreedt en wanneer niet. Alle vormen van ongelijkwaardige behandeling zijn ontoelaatbaar; zoals machtsmisbruik, pesten, financiële uitbuiting, discriminatie, racistisch of (seksueel) intimiderend gedrag, gewelddadigheid, of het aanzetten tot een van deze.

Geheimhouding, omgang met gegevens

Ga zorgvuldig om met gegevens van anderen, ook in het gebruik van internet, e-mail en andere communicatiemiddelen. Het doorgeven aan derden van persoonlijke, ook medische en financiële, gegevens mag alleen gebeuren met grote zorgvuldigheid en met instemming van de betrokkene. Je hebt de plicht tot geheimhouding van wat in vertrouwelijkheid is meegedeeld en van persoonlijke gegevens. Zo nodig kan met toestemming van de betrokkene overleg worden gepleegd met een derde partij. De plicht tot geheimhouding vervalt als de wet dat eist, of als er schade of gevaar ontstaat voor de betrokkene of anderen. Doorbreken van de geheimhouding gebeurt in principe nadat de betrokkene is geïnformeerd en zo mogelijk met diens toestemming. Je mag hierover altijd overleggen met een van de vertrouwenspersonen en/of met de pastor.

Privacy

Respecteer ieders privéleven en treed daar niet verder in dan functioneel noodzakelijk is, ook wat betreft persoonlijke gegevens. Dat geldt ook in praktische zin voor ruimtes zowel in onze gebouwen als elders, waar mensen zich om privéredenen bevinden.

Persoonlijke integriteit

Vermijd gedrag dat bij anderen gevoelens oproept van gepest of buitengesloten worden, discriminatie of vernedering. Ook agressief of gewelddadig gedrag wordt als ongepast beschouwd.

Lichamelijke integriteit

Je gaat geen ongelijkwaardige relaties aan. Vermijd lichamelijke aanrakingen waarvan men kan verwachten dat daardoor erotische of seksuele gevoelens kunnen worden opgeroepen, of die als ongewenst worden ervaren. Wees ook integer in je taalgebruik.

Geld en bezittingen

Je gaat zorgvuldig en respectvol om met gebouwen en bezittingen van de kerk en van anderen. Elke vorm van belangenverstrengeling, met name ook op financieel terrein, moet worden vermeden. Je gaat zorgvuldig te werk bij het aannemen of doorgeven van giften.

Onderlinge zorg

Zet je in om anderen te beschermen tegen elke vorm van ongewenst gedrag. Bij het signaleren van grensoverschrijdend of ander ongewenst gedrag of bij twijfel over gedrag van onszelf of een ander, moet dat met een van de vertrouwenspersonen of met het moderamen van de kerkenraad worden besproken.

Plaats, datum: _____

Handtekening:

Protocol voor omgang met signalen en meldingen

ROUTEKAART

210919 MD

Protestantse Kerk

Route bij meldingen

In dit schema staan negen manieren waarop meldingen bij u als plaatselijke vertrouwenspersoon terecht kunnen komen. Daaronder vindt u de acties die u moet ondernemen en daar weer onder wat SMPR daarbij voor u kan betekenen. Neem bij elke route en elke stap de tijd om te reflecteren en te overleggen.

Meldingen, klachten of signalen van seksueel misbruik kunnen op 9 manieren bij de plaatselijke vertrouwenspersoon komen: via betrouwbare (1 t/m 1d) of via anderen (2 t/m 5). Zorg voor een overzicht van hulpverlenende instanties in uw omgeving waar u zo nodig naar kunt verwijzen (sociale kaart). Denk aan Veilig Thuis, Politie afd. zedenzaken, Slachtofferhulp, Bureau Jeugdzorg, huisarts, advocaat.

Wat doet u als plaatselijke vertrouwenspersoon bij het eerste contact?

- Maak uw taakomschrijving duidelijk.
- Luister actief (erkenning geven, faten, gevoelens, gedachten inventariseren en onderscheiden).
- Vraag naar de hulpwaaier.
- Concludeer welke route aan de orde is en volg die.
- Overweeg en overleg eventueel met een collega-vertrouwenspersoon, SMPR, Veilig Thuis of de politie.

Wat biedt SMPR (www.smpr.nl)?

- Samen analyseren wat er aan de hand is
- Advies bij kiezen van de te volgen route

1 algemeen	1 situatie a	1 situatie b	1 situatie c	1 situatie d	2	3	4	5
Betrokkene benadert mij	Betrokkene weet nog niet wat zij of hij wil	Betrokkene wil zijn/haar verhaal doen	Betrokkene wil een melding doen	Betrokkene wil een klacht indienen	Iemand benadert mij met een signaal/verhaal	Iemand benadert mij met signalen die niet onder de definitie van seksueel misbruik vallen	Ik vang zelf signalen op	Een dader van seksueel misbruik benadert mij
Actueel misbruik bij een minderjarige moet worden opgehelderd. Dit is voor advies: 0900-2000 (gratis en 24/7 bereikbaar).	Ik vraag betrokkene wat zij/hij nodig heeft om tot een besluit te komen. • Ik check of ik degene ben die daarin kan voorzien. • Indien nodig verwijfs ik betrokkene door (sociale kaart). • Zodra betrokkene haar/zijn vraag helder heeft, ga ik de route verder.	Ik check of betrokkene behoefte heeft aan vervolgafspraken met mij. • Ik check of betrokkene passievat wil ontvanger. Zo ja, ik verwijfs ik betrokkene door professionele hulp wil ontvangen. Zo ja, ik verwijfs door (sociale kaart).	Ik wijs betrokkene op de mogelijkheid van de zaak bij Justitie naar te leggen en bied daarin eventueel onafh. steuning. • Ik wijs betrokkene op SMPR en ondersteun eventueel betrokkene daarnaartoe. • Ik wijs betrokkene op de verantwoordelijkheid van de kerkenraad en ondersteun eventueel op de weg daarnaartoe.	Ik wijs betrokkene op de mogelijkheid van Justitie. • Ik wijs betrokkene op het bestaan van het college voor het oprecht en ondersteun eventueel op de weg daarnaartoe. • Ik wijs betrokkene op het bestaan van SMPR en ondersteun eventueel op de weg daarnaartoe.	Ik weeg het signaal/verhaal. • Ik check wat iemand wil bereiken door dit bij mij naar te leggen. • Indien vervolgstappen nodig lijken te zijn overleg ik met signaleerder en SMPR over die stappen.	Ik weeg het signaal. Ik kijk waar iemand het beste (professioneel) geholpen kan worden. • Ik gebruik mijn sociale kaart. • Ik denk ook aan passende (eventueel) bij betrokkene wat ik zie en hoor en stel verduidelijkingsvragen. • Ik gebruik mijn sociale kaart. • Ik denk ook aan passende (eventueel) bij betrokkene wat ik zie en hoor en stel verduidelijkingsvragen. • Ik gebruik mijn sociale kaart.	Ik bring de signalen die ik opmerk in kaart. • Ik weeg het signaal. • Ik kijk waar iemand het beste (professioneel) geholpen kan worden. • Ik benoem (eventueel) bij betrokkene wat ik zie en hoor en stel verduidelijkingsvragen. • Ik gebruik mijn sociale kaart. • Ik denk ook aan passende (eventueel) bij betrokkene wat ik zie en hoor en stel verduidelijkingsvragen. • Ik gebruik mijn sociale kaart.	Ik vraag betrokkene wat hij/zij van mij verwacht. • Ik maak mijn verantwoordelijkheden duidelijk. • Ik kijk welke vervolgstappen nodig zijn.
Adviseert en begeleidt bij gebruik van het Protocol voor gemeenten die geconfronteerd worden met (seksueel) misbruik in pastorale en gezagsrelaties. Het protocol bevat de route voor de kerkenraad. (Zie voor het protocol www.protestantskerk.nl/veiliggemeente > meer weten?)	• Advies bij twijfel over de te nemen vervolgstappen. • Hulp bij het vinden van goede verwijfsadressen. • Advies bij het nemen van vervolgstappen.	• Het verhaal kan aanleiding zijn voor WfI betrouwbare dit niet, dan kunt u in een situatie komen waarin u mogelijk uw zwijgplicht moet doorbreken. • Advies bij de weging al dan niet doorbreken van uw zwijgplicht.	Achtergrondinformatie: een melding bij de politie betekent de politie op de hoogte stellen. Een aanpak is een verzoek om strafvervolging. Bij melding aan de kerkenraad over een kerkelijke functionaris dient deze het protocol (zie 1 algemeen) te volgen. De klachtenregelingen vindt u in de kerkkode, ordinaamte 10, art. 6-12.	Het college voor het oprecht is bedoeld voor situaties waar een kerkelijke functionaris bij betrokken is. Een klacht over een vrijwilliger behandelt de kerkenraad zelf na advies van het college voor het oprecht zie ordinaamte 10, art. 7 lid 1.	• Advies bij het wege van het signaal/verhaal. • Advies bij twijfel over de te nemen vervolgstappen. • Informatie over het nemen van vervolgstappen.	• Advies bij het wege van het signaal en het al dan niet zelf bespreekbaar maken hiervan. • Hulp bij het vinden van een goed verwijfsadres.	• Advies bij het wege van het signaal en het al dan niet zelf bespreekbaar maken hiervan. • Hulp bij het vinden van een goed verwijfsadres.	Advies bij het zetten van vervolgstappen.

Ik blijf regelmatig vragen naar het welzijn van betrokkene. Ik evaluateer na verloop van tijd of betrokkene zich geholpen voelt en of zij/hij nog meer nodig heeft.

VP

Begripsbepaling

SMPR meldpunt bij seksueel misbruik in kerkelijke relaties, www.smpr.nl

Melding: kerkenraad op de hoogte stellen van een gebeurtenis met eventueel opvolging.

Klacht: stappen richting officiële instanties om de gebeurtenis ter beoordeling aan te kaarten.

Signaal: een gebeurtenis die signaleerd wordt en kan duiden op een situatie die aandacht verdient.

Let op: je kunt in een situatie terechtkomen waarin conflicterende belangen spelen en je niet weet wat te doen, je zwijgplicht doorbreken of juist niet. Maak een afweging aan de hand van hoofdstuk 8 uit het Protocol voor gemeenten die geconfronteerd worden met seksueel misbruik. (Zie voor het protocol www.protestantskerk.nl/veiliggemeente > meer weten?)

Voorbeeld informatie in kerkblad of op website

Grensoverschrijdend gedrag gezien of meegemaakt?

Onze gemeente wil een veilige gemeente zijn waar mensen respectvol met elkaar omgaan. Intimidatie, seksisme, agressie of discriminatie horen daarin niet thuis. Heeft u wèl een ervaring van grensoverschrijdend gedrag gezien of meegemaakt? Zoek dan contact met een vertrouwenspersoon en praat over uw ervaring.

(naam), (telefoonnummer), (emailadres)

Meer lezen over hoe we een veilige gemeente willen zijn? ([link](#))